

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Ірина ЗОЛОТУХІНА

Харківська державна академія фізичної культури

Мета дослідження – визначення місця професійної орієнтації у підготовці фахівців фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження: виявити структурні компоненти професійної орієнтації в системі кадрового забезпечення.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел і документів.

Анотація. У статті автором проаналізовані форми, завдання, кінцева мета та основні характеристики професійної роботи з громадянами у процесі кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

Ключові слова: професійна орієнтація, кадрове забезпечення, підготовка фахівців, сфера фізичної культури і спорту.

Постановка проблеми. Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту [6] визначено, що кадрове забезпечення фізичної культури і спорту включає систему безперервної освіти. Вона первинно передбачає професійну орієнтацію громадян, щодо майбутньої підготовки за спеціальностями і подальшого отримання відповідних кваліфікацій. Держава шляхом стандартизації освіти встановлює взаємо погоджені вимоги до змісту, обсягу та якості вищої освіти, що визначаються загальною метою освітньої і професійної підготовки кадрів для сфери фізичної культури і спорту. Для ефективного використання фінансових ресурсів та забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці фахівців фізичної культури і спорту держава здійснює оптимізацію організаційно-управлінської діяльності вищих навчальних закладів, де проводиться набір, відбір та підготовка кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно Закону України „Про фізичну культуру і спорт” [4] перед сферою фізичної культури і спорту поставлені основні завдання: 1) зміцнення рівня фізичного здоров'я населення; 2) сприяння соціальному та економічному прогресу суспільства; 3) підвищення авторитету держави у світовому співтоваристві. Таким чином, до фахівців фізичної культури і спорту у складних соціально-економічних умовах пред'являються високі вимоги. У державній програмі „Тренер” [3] визначено, що потребує поліпшення відповідна професійна орієнтація молоді та недосконалою є процедура зарахування осіб до вищих навчальних закладів спортивного профілю. Проблемам кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні присвячені роботи Ю.М. Шкретія, О.В. Горбенко, Л.Я. Чеховської та ін. Однак питанням професійної орієнтації у сфері фізичної культури і спорту призначено недостатньо уваги.

Мета дослідження – визначення місця професійної орієнтації у підготовці фахівців фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження: виявити структурні компоненти професійної орієнтації в системі кадрового забезпечення.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документів.

Результати дослідження та їх обговорення. У результаті аналізу літературних джерел [1, 7, 9] нами встановлено, що немає однозначного визначення поняття професійна орієнтація. Різні автори роблять акцент на окремих її аспектах.

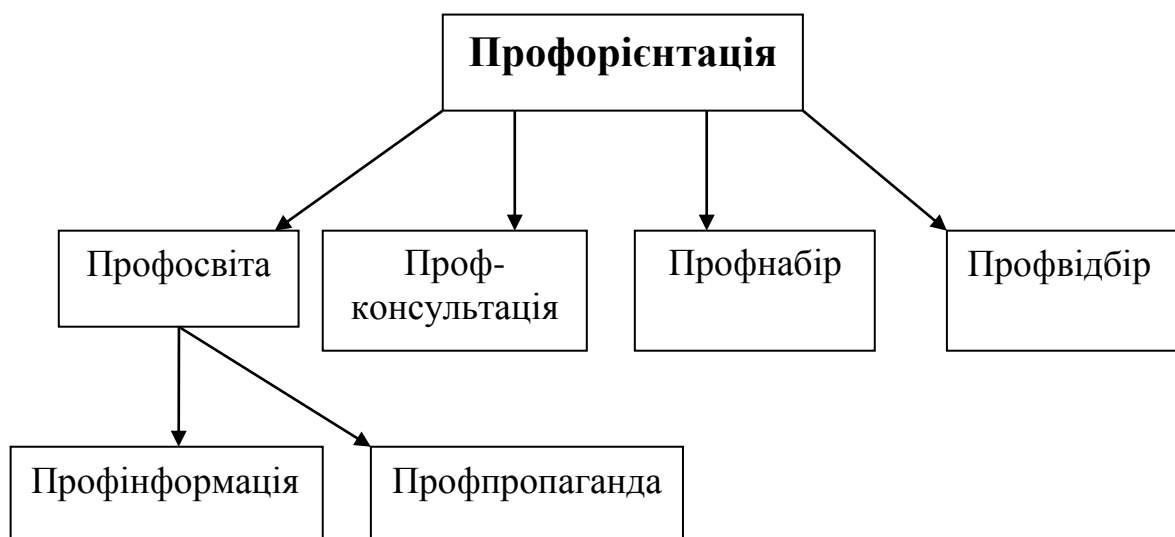
Так, К.К. Платонов розглядає професійну орієнтацію як систему державних заходів, що допомагають людині науково обґрунтовано вибрати професію у відповідності до інтересів суспільства та здібностей особистості. А.Е. Голомшток визначає професійну орієнтацію як систему громадського та педагогічного впливу на молодь з метою її підготовки до усвідомленого вибору професії.

Найбільш повне визначення профорієнтації надано І.Н. Назімовим, який вважає, що профорієнтація та її основна складова частина – профвідбір – це науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на осіб, що навчаються та працевлаштовуються, що сприяє їх своєчасному залученню до різних галузей народного господарства, у тому числі фізичної культури і спорту, раціональному розміщенню, ефективному використанню та закріпленню за місцем роботи на підставі ефективної оцінки та обліку прихильностей, здібностей та інших індивідуальних якостей кожної людини.

Узагальнюючі існуючі визначення профорієнтації В.Е. Орел [7] виділив наступні її характеристики:

1. Профорієнтація являє собою систему державних заходів по вирішенню завдань, пов'язаних з раціональним використанням кадрів, оптимальною їх розстановкою.
2. Науковість її форм та методів.
3. Профорієнтація передбачає врахування трьох основних умов, що забезпечують її ефективність:
  - запитно-мотиваційної сфери особистості при виборі професії;
  - здібностей та інших особистісних характеристик людини;
  - потреба народного господарства у фахівцях визначеного профілю на кожному конкретному історичному етапі розвитку суспільства.
4. Активність форм, засобів та методів впливу профорієнтаційної роботи.

Наші дослідження показали, що як науково обґрунтована система державних заходів профорієнтація містить ряд специфічних форм (рис.1.).

Рис. 1. Схема основних форм професійної орієнтації.

В умовах переходу України до ринкових відносин, створення ринку праці та нових форм власності, за наявності конкуренції, своєчасний та обґрунтований вибір учнівською молоддю професії або навчального закладу набуває великого економічного і соціального значення. Це в значній мірі впливає на подальші результати праці, статус і авторитет особистості в суспільстві, колективі, сприяє найбільш ефективній реалізації особистісного потенціалу, а держава отримує максимальну віддачу. Якщо вибір професії зроблено необґрунтовано, неправильно, то це приносить молодій людині гіркі розчарування, психологічні, а іноді й соціальні втрати (ускладнення в

навчання, труднощі в працевлаштуванні і в процесі професійної діяльності), що не дає їй можливості у повній мірі розкрити свої здібності та використати свої можливості.

В.В. Сінявський [9] стверджує, що основне завдання, кінцева мета професійної орієнтації сформульовані у її визначенні і є складовою частиною всієї навчально-виховної роботи в школі. Завданням професійної орієнтації в школі є підготовка учня до свідомого професійного самовизначення. Його здійснення пов'язане з активним впливом великої кількості факторів об'єктивного і суб'єктивного змісту на психологічну сферу особистості учня. До них можна віднести спеціальні профорієнтаційні аспекти подачі навчального матеріалу на уроках, пов'язаних з олімпійською освітою, залучення школярів до роботи в предметних, спортивно-технічних гуртках, спортивних секціях, фізкультурно-оздоровчих таборах, спеціальні бесіди з учнями про професії, зустрічі з представниками фізкультурно-спортивних професій, ознайомлення школярів з потребами ринку праці в тих чи інших спеціалістах. Все це дає таку інформацію, без засвоєння якої неможливий правильний і свідомий вибір професії. Але для цього ще потрібна інформація учнів про себе, про свої можливості, про наявні і потенційні здібності.

Значення професійної орієнтації для молоді, школи, суспільства очевидне. Вона допомагає школярам у професійному самовизначенні, у створенні необхідних умов для досягнення молоддю певних життєвих і професійних цілей.

П. Білоусом сформульовані сучасні проблеми професійної орієнтації:

1. Науково-технічний прогрес.
2. Ринок праці.
3. Відсутність підготовлених кадрів для здійснення професійної орієнтації.
4. Відсутність фінансових засобів на потреби професійної орієнтації.
5. Ліквідація навчально-професійних закладів.
6. Резигнація фабрик, заводів та інших підприємств з участі у професійній орієнтації молоді.
7. Зростання вимог роботодавців до працівників.
8. Ліквідація дитячих дошкільних закладів.
9. Відсутність у документах реформи системи народної освіти розв'язання проблем, пов'язаних із професійною орієнтацією.
10. Недостатня розробка проблеми професійної орієнтації.
11. Зубожіння суспільства [8].

Висновки

1. Проведене дослідження показало, що профорієнтаційна робота є особливою складовою у процесі підготовки майбутніх фахівців сфери фізичної культури і спорту, яка повинна набувати організаційного і науково-методичного досвіду у діяльності вищих навчальних закладів та різноманітні форми, елементи щодо забезпечення системи професійного впливу на молодь.

2. Існуюча система професійно-орієнтаційних заходів потребує детального вивчення та обґрунтування проблеми, що повинно забезпечити якість громадських заходів щодо проведення набору та відбору абітурієнтів у вищі навчальні заклади сфери фізичної культури і спорту.

Література

1. Вірна Ж.П. Основи професійної орієнтації: Луцьк: Вежа, 2003. – 156 с.
2. Горбенко А.В. Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні: Дис...к. н. фіз. вих.: 24.00.02. – Львів, 2002. – 208 с.
3. Державна програма „Тренер”. – К., 2003. – 11 с.
4. Закон України „Про фізичну культуру і спорт”. – К., 1994. – 22 с.
5. Курчаба Т.М. Працевлаштування випускників вищого закладу освіти фізкультурного профілю у період переходу до ринкових відносин: Автореф. дис...к.н.фіз.вих.: 24.00.02 / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк. – 1999. – 16 с.
6. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. – К. : Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, 2004. – С. 12 – 13.
7. Орел В.Е. Психологические основы профконсультационной работы со школьниками: Учеб. пособие / Ярослав. гос. ун-т. – Ярославль: ЯрГУ, 1990. – 84 с.

8. Проблема професійної орієнтації в сучасних умовах / П. Білоус // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2005. – №3. – С. 175 – 184.
9. Професійна робота в школі: Метод. рек./ Черніг. обл. центр зайнятості: [Авт.-уклад.: В.В. Синявський]. – Чернігів: Деснянська правда, 2005. – 27 с.

МЕСТО И ЗНАЧЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ В ПРОЦЕССЕ КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СФЕРЫ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

Ірина ЗОЛОТУХІНА

Харьковская государственная академия физической культуры

Цель исследования – определение места профессиональной ориентации в процессе подготовки специалистов физической культуры и спорта.

Задача исследования: выявить структурные компоненты профессиональной ориентации в системе кадрового обеспечения.

Методы исследования: анализ литературных источников и документов.

Аннотация. В статье автором проанализированы формы, задачи, конечная цель и основные характеристики профориентационной работы с населением в процессе кадрового обеспечения сферы физической культуры и спорта.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, кадровое обеспечение, подготовка специалистов, сфера физической культуры и спорта.

PLACE AND VALUE OF PROFESSIONAL ORIENTATION IN THE PROCESS OF THE SKILLED PROVIDING OF SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT

Irene ZOLOTUKHYNA

Kharkov State Academy of Physical Culture

A research purpose is a location professional orientation in the process of preparation of specialists of physical culture and sport.

Research task: to expose the structural components of professional orientation in the system of the skilled providing.

Research methods: analysis of literary sources and documents.

Abstract. In the article an author is analyse forms, tasks, ultimate goal and basic descriptions of vocational orientation work with a population in the process of the skilled providing of sphere of physical culture and sport.

Keywords: professional orientation, skilled providing, preparation of specialists, sphere of physical culture and sport.